

Univerzita Karlova

Pedagogická fakulta

Katedra andragogiky a managementu vzdělávání

BAKALÁŘSKÁ PRÁCE

Ochrana osobních údajů ve vybraných základních školách

Protection of personal data at selected elementary schools

Kristýna Ježilová

Vedoucí práce: RNDr. Ing. Eva Urbanová, Ph.D., MBA

Studijní program: Školský management

Studijní obor: Školský management

Odevzdáním této bakalářské práce na téma Ochrana osobních údajů ve vybraných základních školách potvrzuji, že jsem ji vypracovala pod vedením vedoucího práce samostatně za použití v práci uvedených pramenů a literatury. Dále potvrzuji, že tato práce nebyla využita k získání jiného nebo stejného titulu.

Praha, 2024

Ráda bych poděkovala RNDr. Ing. Evě Urbanové Ph.D. MBA za odborné vedení, cenné rady a vstřícnost při vypracování bakalářské práce. Mé poděkování patří také všem ředitelům, kteří se mnou spolupracovali při získávání údajů pro výzkumnou část práce.

ABSTRAKT

Bakalářská práce se zaměřuje na to, jak funguje ochrana osobních údajů ve školství, a jak na tuto problematiku nahlízejí vybraní ředitelé základních škol v České republice. Bakalářská práce je rozdělena do dvou částí. Teoretická část vysvětluje a popisuje pomocí odborných zdrojů důležité pojmy tzv. GDPR – General Data Protection Regulation, jako je osobní údaj, ochrana osobních údajů, pověřenec, zásady ochrany osobních údajů, subjekt, správce a zpracovatel v kontextu právní úpravy GDPR, seznamuje nás s historií GDPR, s právní úpravou a se zásadami ochrany osobních údajů. Dále je zde popsáno GDPR v samotném školství, jaké mají školy a školská zařízení povinnosti a co je to souhlas se zpracováním osobních údajů. V praktické části bylo zjišťováno pomocí kvalitativního šetření formou rozhovorů s řediteli škol, jakým způsobem základní školy v České republice dodržují legislativu v oblasti ochrany osobních údajů. Cílem práce bylo analyzovat a komparovat pozitiva a negativa implementace GDPR do oblasti školství. Za pomoci kvalitativního výzkumu byly zkušenosti respondentů analyzovány a zjištěny pozitivní a negativní dopady GDPR na vybrané základní školy. Na realizaci výzkumu navazuje vyhodnocení dat a závěr bakalářské práce s návrhy na řešení některých negativních dopadů.

KLÍČOVÁ SLOVA

GDPR, osobní údaje, základní škola, ochrana, školství

ABSTRACT

The bachelor thesis focuses on how personal data protection works in education and how selected primary school principals in the Czech Republic view this issue. The bachelor thesis is divided into two parts. The theoretical part explains and describes with the help of expert sources the important concepts of the so-called GDPR - General Data Protection Regulation, such as personal data, data protection, data fiduciary, data protection principles, subject, controller and processor in the context of the GDPR legislation, introduces us to the history of the GDPR, the legislation and the principles of personal data protection. Furthermore, it describes the GDPR in education itself, what obligations schools and educational institutions have and what is the consent to the processing of personal data. In the practical part, a qualitative survey through interviews with school principals was conducted to find out how primary schools in the Czech Republic comply with the legislation on personal data protection. The aim of the work was to analyse and compare the positives and negatives of the implementation of GDPR in the field of education. Using qualitative research, the experiences of the respondents were analysed and the positive and negative impacts of the GDPR on the selected primary schools were identified. The implementation of the research is followed by an evaluation of the data and the conclusion of the bachelor thesis with suggestions to address some of the negative impacts.

KEYWORDS

GDPR, personal data, elementary school, protection, Data Protection Officer

Obsah

Úvod	6
1 Ochrana osobních údajů (GDPR).....	8
1.1 Pojem a historie GDPR.....	8
1.2 Právní úprava a zásady ochrany osobních údajů	13
1.3 Subjekt, pověřenec, správce, zpracovatel	16
2 GDPR ve školství	20
2.1 Povinnosti škol a školských zařízení	20
2.2 Souhlas se zpracováním a zveřejňováním osobních údajů	24
3 Metodologie.....	28
3.1 Cíl výzkumu a výzkumný problém.....	28
3.2 Výzkumné metody a výzkumný vzorek	29
3.3 Průběh výzkumného šetření.....	31
4 Výsledky výzkumného šetření	33
Závěr.....	39
Seznam použitých informačních zdrojů	42

Úvod

Téma Ochrana osobních údajů ve vybraných základních školách bylo vybráno nejen proto, že mě zajímá již několik let, ale především proto, že je jedním z aktuálních témat dnešního školství a lze najít spoustu pozitiv i negativ, které z jeho implementace do školství vyplývají. Ochrana osobních údajů tu nebyla vždy, a proto mě velice zajímal vývoj této problematiky. Domnívám se, že v dnešní době je právě toto téma jedním z nejzajímavějších a nejvíce diskutovaných témat, neboť se s ním setkáváme každý den, ve všech oblastech lidského života, aniž bychom si to vůbec uvědomovali. Právě ve školství se můžeme s problematikou ochrany osobních údajů setkat ve velkém. V tom, že chci svoji bakalářskou práci věnovat právě tomuto tématu, mě utvrdil začátek mé profesní kariéry jakožto učitelky prvního stupně, kde jsem se s touto problematikou začala mnohem více seznamovat. Při psaní této bakalářské práce jsem se chtěla více dozvědět nejen o teoretických poznatcích, co se ochrany osobních údajů týče, ale také o tom, jaké jsou pozitivní a negativní dopady této problematiky ve školách, a to z pohledů ředitelů škol

GDPR se týká práv běžných občanů na ochranu dat, obecné nařízení GDPR bylo nutné zpracovat do českého právního prostředí na základě rozhodnutí Evropské unie, která přijala nařízení evropského parlamentu a rady EU. Ochrana osobních údajů platí nejen ve všech zemích EU, ale i v několika dalších zemích po celém světě. Její implementace proběhla také ve školství.

Cílem práce je identifikovat pozitiva a negativa ochrany osobních údajů v základních školách, a to za pomoci kvalitativního šetření formou rozhovorů s řediteli vybraných základních škol. Pro splnění cíle jsem zvolila výzkumné otázky: Jaká pozitiva a negativa v implementaci GDPR do oblasti školství vidí ředitelé základních škol? Jakým způsobem řeší ředitelé škol souhlas se zpracováním a zveřejňováním osobních údajů? Jaké konkrétní problémy vidí ředitelé škol v problematice GDPR?

Práce je rozdělena na část teoretickou a praktickou. Teoretická část obsahuje dvě kapitoly, z nichž první se věnuje pojmu GDPR, historii a právním úpravám ochrany osobních údajů a také pojmům subjekt, správce a zpracovatel. Druhá kapitola teoretické části se věnuje konkrétně GDPR ve školství, jaká jsou práva a povinnosti školských zařízení a co je to souhlas se zpracováním a zveřejňováním osobních údajů.

Praktická část obsahuje výzkum, který je kvalitativně zaměřený. Pro svoje šetření byly zvoleny strukturované rozhovory s vybranými řediteli základních škol. Díky těmto rozhovorům má být zjištěno, jakým způsobem vybrané školy řeší problematiku ochrany osobních údajů, jak ředitelé na ochranu osobních údajů nahlíží. Cílem výzkumu je identifikovat pozitiva a negativa ochrany osobních údajů v základních školách. V kapitole najdeme jak cíl výzkumu, tak i výzkumný problém, výzkumné metody, výzkumný vzorek, průběh výzkumného šetření, vyhodnocení výzkumného šetření a závěr, v němž jsou popsány závěrečné výsledky mého výzkumného šetření.

1 Ochrana osobních údajů (GDPR)

„Ačkoliv právo na ochranu osobních údajů dnes patří mezi základní práva člověka, stěžejí jej lze uplatňovat, když nevíme, kde všude se naše osobní údaje nacházejí. V současné technologické době plné různých chytrých přístrojů a aplikací je složité mít přehled o tom, kdo o nás osobní údaje zpracovává. Rozsah dnes zpracovávaných údajů byl ještě před několika málo lety téměř nepředstavitelný. Zpracování se děje automatizovaně, často aniž by si to člověk uvědomil.“ (Frýbová a kol., 2019, s. 1)

Frýbová a kol. (2019, s. 1) píše ve své publikaci o tom, že osobní údaje se staly předmětem obchodu některých technologických gigantů, jako je třeba Facebook. S rostoucím objemem zpracovávaných dat roste riziko jejich zneužití. Právě tyto technologické společnosti jsou jednou z příčin přijetí GDPR. Osobní údaje však zpracovávají i orgány veřejné moci, a to ve velkém. Školy mají některé povinnosti vyplývající z ochrany osobních údajů přísnější, protože je zavedena povinná školní docházka a žáci musejí do školy docházet a strpět zpracování osobních údajů, a také proto, že školy zpracovávají osobní údaje dětí.

1.1 Pojem a historie GDPR

Obecné nařízení o ochraně osobních údajů (anglicky General Data Protection Regulation, zkratka GDPR) je plným názvem Nařízení Evropského parlamentu a Rady (EU) č. 2016/679 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů (dále jen Nařízení GDPR). Nový evropský „GDPR zákon“ zvyšuje ochranu osobních dat občanů a nastavuje jednotná pravidla nakládání s osobními údaji fyzických osob, zároveň umožňuje jejich volný pohyb v EU. (Co je GDPR, online) Na základě nařízení EU č. 2016/679 a směrnice EU 2016/680 vznikl zákon č. 110/2019 Sb., který upravuje zpracování osobních údajů příslušnými orgány pro zajištění veřejného pořádku a vnitřní bezpečnosti České republiky, k předcházení, vyhledávání odhalování, stíhání trestných činů, zajišťování ochrany a bezpečnosti zájmů ČR, zpracování údajů, které se mají stát předmětem evidence nebo jí už podléhající, a pravomoc Úřadu pro ochranu osobních údajů. (ÚZ 1319, 2019, s. 4)

Jak uvádí Navrátil a kol. (2018, s. 29), tím, že bylo GDPR vydáno jako obecné nařízení, je univerzálně použitelné ve všech státech Evropské unie, také na Islandu, v Norsku a Lichtenštejnsku. Je to takzvaná právní norma sjednocující, což je důležité pro mezinárodní pohyb informací. Jako příklad uvádí Navrátil, že je to stejně důležité jako třeba to, aby byly ve všech zemích co nejpodobnější dopravní předpisy, čímž se zjednoduší cestování a přeprava zboží i osob v zahraničí.

Než vešlo v platnost Nařízení GDPR, platil v České republice až do roku 2019 Zákon o ochraně osobních údajů (č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů), ten byl základním právním předpisem upravujícím ochranu osobních údajů a činnost Úřadu pro ochranu osobních údajů v letech 2000 – 2019. Byl zrušen a nahrazen právě zákonem o zpracování osobních údajů (Nařízení GDPR). (Sbírka zákonů ČR, online, 2019)

„Obecné nařízení představuje nový právní rámec ochrany osobních údajů v evropském prostoru, které od 25. května 2018 přímo stanovuje pravidla pro zpracování osobních údajů, včetně práv fyzických osob (subjektů). Nahradil tak zákon č. 101/2000 Sb., o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů.“ (Nezmar, 2017, s. 27)

Jedním z klíčových ustanovení Nařízení GDPR je článek 4, v němž jsou vymezeny základní pojmy, mezi které patří osobní údaj, ale také správce a zpracovatel, subjekt údajů, zpracování či souhlas.

Staňková (2018, s. 13) uvádí jako důvod Nařízení GDPR o ochraně osobních údajů velký technologický pokrok v oblasti informačních a komunikačních technologií. Ve své publikaci uvádí definici pojmů, které jsou v Nařízení GDPR používány a vyplývají právě z článku 4 Nařízení GDPR. Mezi tyto pojmy patří pojem osobní údaj a zpracování. Osobními údaji jsou v tomto případě myšleny veškeré informace o identifikované (určité) nebo identifikovatelné (určitelné) fyzické osobě. Takovou identifikovatelnou fyzickou osobou je fyzická osoba, kterou je možné přímo nebo nepřímo identifikovat, například podle jména, identifikačního čísla, lokačních údajů, síťového identifikátoru nebo dle jednoho či více zvláštních prvků fyzické, fyziologické, genetické, psychické, ekonomické, kulturní nebo společenské identity této fyzické osoby.

Janečková (2020, s. 20) tuto definici obohacuje o další vysvětlení a to tak, že pojem osobní údaj je jakýkoliv údaj, jenž se vztahuje k fyzické osobě, na jeho základě musí být osoba minimálně identifikovatelná. Důraz není kladen na pravdivost informace o dané fyzické osobě, může se tedy jednat o informaci objektivní, různé soudy, hodnocení či závěry. Dle Janečkové také nepanuje shoda, které informace mohou fyzickou osobu identifikovat, těmito údaji však budou jméno, příjmení, bydliště anebo případně rok narození. Někdy může být osoba identifikována i menším rozsahem údajů, to se pak bude hovořit o nepřímém určení. Z těchto definic a údajů vyplývá, že identifikátorů, podle kterých lze identifikovat konkrétní fyzickou osobu, je mnoho, a mnohdy si ani nemusíme uvědomit, že údaj, se kterým pracujeme, je osobní informace. Může sem patřit telefonní číslo nebo také e-mail a IP adresa fyzické osoby. Definice osobních údajů můžeme shrnout jako jednotlivé informace, které společně jako celek mohou vést k identifikaci určité osoby.

Mezi další pojmy z článku 4 patří pojem zpracování. Tím je dle Janečkové (2020, s. 15) myšlena jakákoliv operace s osobními údaji nebo souborem osobních údajů, která je prováděna pomocí nebo bez pomoci automatizovaných postupů, těmito postupy mohou pak být například shromáždění, zaznamenání, uspořádání, strukturování, uložení, přizpůsobení, vyhledávání, nahlédnutí, použití, zpřístupnění přenosem, šíření nebo jakékoliv jiné zpřístupnění, seřazení či zkombinování, omezení nebo také výmaz či zničení. Můžeme říct, že definice zahrnuje každý zásah do osobních údajů, ať už jde o soubor činností nebo jen jedinou. Bartík a Janečková (2013, s. 25) upozorňují, že znakem zpracování je systematickosti. Není tedy rozhodné, zda dochází ke zpracování údajů automatizovaně či manuálně, ale je důležité, aby šlo o zpracování systematické, tedy nikoliv nahodilé či ojedinělé.

„GDPR vychází z původní směrnice EU o ochraně osobních údajů (DPD). Ve svých požadavcích jde dále než HIPAA v USA či jiné legislativní regulace snažící se o ochranu osobních údajů. GDPR je v současné době nejkomplexnější zákonná norma chránící soukromí občanů.“ (Nezmar, 2017, s. 14) Frýbová a kol. (2019, s. 2) pojem ochrany osobních údajů definují jako součást práva na ochranu soukromí. To bylo poprvé definováno ve Všeobecné deklaraci lidských práv v roce 1948. Prvním závazným mezinárodním

předpisem v Evropě, který upravil ochranu soukromí, byla Evropská úmluva o ochraně lidských práv a základních svobod.

Nezmar (2017, s. 14) uvádí několik důležitých datumů, se kterými souvisí vznik GDPR. Upozorňuje, že vývoj technologií je vždy rychlejší než vývoj právních norem, důležitá je reakční doba právního systému na změny. Důležitá data, která Nezmar uvádí, jsou:

- 28. leden 1981 – došlo k podpisu smlouvy o ochraně osob s ohledem na automatické zpracování osobních údajů, byla podepsána jako Úmluva Rady Evropy č. 108 a v platnost vstoupila v roce 1985,
- 4. říjen 1995 – Evropská směrnice o ochraně osobních údajů, která byla vytvořena jako prvek ochrany soukromí v rámci EU a práva v oblasti lidských práv,
- 19. květen 2009 – Evropskou komisí byla zahájena konference věnována využití a ochraně osobních údajů a zkoumání nových úkolů týkajících se ochrany soukromí, jednalo se také o moderních komunikačních a informačních technologiích,
- 1. prosinec 2009 – byl zveřejněn dokument „Budoucnost soukromí“ jako reakce na stanovisko Evropské komise v souvislosti s novými výzvami v oblasti ochrany osobních dat, hovořil o tom, že lze zvýšit úroveň ochrany osobních údajů, a to uplatňováním stávajících zásad a legislativy z oblasti ochrany osobních údajů v praxi, také modernizací právního rámce,
- 4. listopad 2010 – stanovení strategie (Evropskou komisí), jak chránit údaje jednotlivců ve všech oblastech,
- 17. listopad 2011 – bylo zahájeno zasedání 35. konference o ochraně soukromí, Paul Nemitz zde oznámil, že Evropská komise plánuje zavést nařízení, které je přímo aplikovatelné ve všech členských státech EU,
- léta 2012–2013 – probíhají jednání o ochraně osobních údajů, důležitou součástí je diskuze o digitálním světě, nových možnostech výpočetní techniky a sdílení informací,
- 12. březen 2014 – Evropský parlament dává podporu GDPR hlasováním na plenárním zasedání s 621 hlasy pro, 10 proti a 22 zdržujícími se hlasování,

- 15. červen–24. červen 2015 – Rada EU dosahuje obecné shody nad GDPR, následuje setkání zástupců Parlamentu, Rady a Komise v Bruselu, dochází k zahájení tzv. „trialogu“, jehož cílem je uzavření dohody o GDPR,
- 18. prosinec 2015 – bylo potvrzeno znění schválené Radou, Parlamentem a Komisí, obecné nařízení o ochraně údajů má vstoupit v účinnost na jaře roku 2018,
- 27. duben 2016 – Evropská unie uveřejnila Nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES, tímto momentem vstupuje GDPR v platnost,
- 25. květen 2018 – GDPR vstupuje v účinnost.

Z výše uvedeného vyplývá, že od roku 2010 do roku 2016 začaly v Evropě přípravy nového předpisu upravujícího ochranu osobních údajů. V roce 2016 došlo k jeho dovršení a v roce 2018 nabyl účinnosti. „*Na rozdíl od dřívější směrnice není GDPR evropskou směrnicí, ale nařízením.*“ (Frýbová a kol., 2019, s. 3) Jak Frýbová a kol. uvádějí, je rozdílem to, že nařízení, na rozdíl od směrnice, může být aplikováno přímo, bez jakéhokoliv dalšího vnitrostátního právního předpisu.

Proč muselo dojít k revizi právního rámce osobních údajů? I na tuto otázku odpovídá Nezmar ve své publikaci (2017, s. 28), tedy že právní rámec založený směrnicí 95/46/ES o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů přestal odpovídat současné době a bylo potřeba přizpůsobit právní rámec ochrany osobních údajů dnešní době, bylo potřeba dosáhnout větší jednoty právního rámce ve všech zemích, na které dopadá. „*Z působnosti Obecného nařízení jsou vyloučeny činnosti fyzické osoby, při kterých jsou zpracovávány osobní údaje výlučně pro osobní či domácí činnosti.*“ (Nezmar, 2017, s. 29) K revizi právního rámce muselo dojít především kvůli nové, modernější době, ve které se čím dál tím víc využívají informační a komunikační technologie, zvyšuje se tedy potřeba chránit fyzické osoby před jejich možnými negativními dopady. Ačkoliv moderní technologie přinášejí i spoustu pozitivních dopadů, můžeme se díky revizi právního rámce osobních údajů vyhnout různým nebezpečím a dalším nepříjemným situacím. Největší novinkou v posledních letech, co se týče GDPR, je takzvané nařízení e-Privacy, které

pojednává o respektování soukromého života a ochraně osobních údajů v elektronických komunikacích. Stanovuje pravidla zejména pro využívání metadat, používání cookies, online marketing, online identifikaci apod. Nechrání osobní údaje jako takové, ale chrání důvěrnost elektronické komunikace a zařízení. Původně mělo být toto nařízení přijato spolu s GDPR, ale neprošlo evropským legislativním procesem. E-Privacy představila Evropská komise v lednu 2017. Ani po 6 letech však nedošlo k jejímu přijetí a konec legislativního procesu zatím není v dohledu. Důvodem je, jak uvádí Tomášek (2023, s. 270) ve svém článku, neshoda Evropského parlamentu a Evropské rady.

1.2 Právní úprava a zásady ochrany osobních údajů

„Po celou dobu úprav dokumentů, ale i procesů a informačních systémů, je nutné brát ohled na další zákony, normy, směrnice a jiné závazné právní předpisy. Veškeré činnosti musí být i nadále v souladu s dalšími právními předpisy.“ (Staňková, 2018, s. 19-20) Jako příklady těchto právních předpisů uvádí Staňková (2018, s. 19-20) zákon č. 89/2012 Sb. (občanský zákoník), zákon č. 262/2006 Sb. (zákoník práce), zákon č. 181/2014 Sb. (o kybernetické bezpečnosti a o změně souvisejících zákonů) a také směrnice Evropského parlamentu a Rady (EU) 2016/680 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů příslušnými orgány (za účelem prevence, vyšetřování, odhalování či stíhání trestních činů nebo výkonu trestů, o volném pohybu těchto údajů a o zrušení rámcového rozhodnutí Rady 2008/977/SVV) a další.

Již v roce 1969, jak uvádí Bartík a Janečková (2013, s. 13), vypracovala Organizace pro ekonomickou spolupráci a rozvoj studii o přenosu dat přes hranice států a která v roce 1980 vydala Průvodce o ochraně soukromí a o přenosu osobních dat přes hranice států. Tento dokument pomáhala zpracovat Rada Evropy a poprvé zde došlo k definování pojmů „správce“ jako subjekt, „subjekt údajů“, „osobní údaje“ a mnoho dalších. Od roku 1980 se tyto pojmy začaly všeobecně používat, a to i v mezinárodním právu. Tyto události předznamenal vznik Úmluvy o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat, ta vznikla v roce 1981. Zákonu o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů předcházely dokumenty typu Úmluva o ochraně osob se zřetelem na automatizované zpracování osobních dat, ale také směrnice Evropského parlamentu a rady č. 95/46/ES o

ochraně fyzických osob, v souvislosti se zpracováním osobních údajů a volným pohybem těchto údajů. Právě tyto mezinárodní dokumenty vedly k přijetí zákona o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů. Tento zákon byl v České republice základním právním předpisem upravujícím ochranu osobních údajů a činnost Úřadu pro ochranu osobních údajů. Byl přijat v roce 2002 a od té doby byl několikrát novelizován. Byl zrušen v roce 2019 a nahrazen zákonem o zpracování osobních údajů (č. 110/2019 Sb.) Jak již bylo zmíněno v kapitole o historii GDPR, v roce 2018 vstoupilo v platnost nařízení Evropského parlamentu a Rady EU 2016/679 ze dne 27. dubna 2016 o ochraně fyzických osob v souvislosti se zpracováním osobních údajů a o volném pohybu těchto údajů a o zrušení směrnice 95/46/ES (Nařízení GDPR).

„GDPR stanovuje soubor zásad ochrany osobních údajů, podle kterých by organizace měly spravovat osobní údaje.“ (Nezmar, 2017, s. 49) Zásady ochrany osobních údajů souvisí tedy se zpracováváním osobních údajů, což je, jak již bylo zmíněno dříve, jakákoliv operace s osobními údaji nebo souborem osobních údajů, jako je například shromáždění apod. Zásadami jsou myšlena obecná pravidla pro GDPR, jsou vymezeny v článku 5 Nařízení GDPR všechna ustanovení s nimi musí být v souladu. Tyto zásady uvádí ve své publikaci Frýbová a kol. (2019, s. 6) a patří mezi ně:

- 1) zásada zákonnosti, korektnosti a transparentnosti
  - zásada zákonnosti stanovuje, že zpracovávání osobních údajů je možné pouze na základě některého z právních důvodů, a to alespoň jednoho, Frýbová a kol. (2019, s. 6) zde uvádí jako příklady souhlas subjektu údajů nebo pro splnění právní povinnosti, zpracování nesmí být protiprávní – nesmí být v rozporu jednak s GDPR a jednak také s právním řádem obecně (např. školským zákonem), zásada korektnosti a transparentnosti stanovuje, že zpracování údajů musí být čestné, a jak uvádí ve svém článku Doleček (2018, s. 2), úzce souvisí s právem subjektů údajů na informace (např. informace o tom, kdo zpracovává jejich osobní údaje a za jakým účelem), tyto informace musí být subjektu údajů poskytovány v jasném a srozumitelném jazyce, měly by být též snadno přístupné,
- 2) zásada účelového vymezení

- „Osobní údaje je možné zpracovávat pouze pro určité, výslovně vyjádřené a legitimní účely. Osobní údaje tedy mohou být zpracovávány pouze za předem stanovenými účely, za kterými byly nasbírány, a pouze způsoby a prostředky, které jsou s těmito účely slučitelné.“ (Janečková, 2020, s. 40), je tedy jasné, že osobní údaje nesmí být zpracovány za jiným účelem, než za kterým byly nasbírány, subjekt by měl mít všechny informace ohledně zpracování svých osobních údajů, jako příklad zde Janečková uvádí (2020, s. 40), že informace o vzdělání a praxi pedagogů získané v rámci vztahu zaměstnanec – zaměstnavatel nemohou být zveřejněny, a to ani v případě, že chce zaměstnavatel co nejlépe prezentovat školu,

3) zásada minimalizace údajů

- Frýbová a kol. (2019, s. 8) tuto zásadu shrnuli tak, že je potřeba vždy zkoumat, zda zpracovávané údaje jsou nezbytně nutné k účelu zpracování, který byl určen na začátku, to musíme být schopni také prokázat, v průběhu se rozsah údajů, které potřebujeme, může měnit, je třeba pravidelně tyto aspekty kontrolovat a případně mazat údaje, jež nejsou nezbytné,

4) zásada přesnosti

- osobní údaje musí být přesné a aktualizované, nepřesné osobní údaje musí být buď smazány nebo opraveny, Frýbová a kol. (2019, s. 9) upozorňují, že přesnost údajů neznamená, že jsou tyto údaje pravdivé, pokud subjekt údajů poskytne nepravdivé nebo nepřesné údaje, správce údajů za jejich nepřesnost nenese odpovědnost,

5) zásada omezení uložení

- „Dle nařízení GDPR mohou být osobní údaje uloženy ve formě umožňující identifikaci subjektů údajů po dobu ne delší, než je nezbytné pro účely, pro které jsou zpracovány. V praxi tato zásada ukládá správci povinnost zpracovávat osobní údaje jen po nezbytně nutnou dobu, která je nutná pro splnění účelu, za kterým dochází ke zpracování osobních údajů.“ (Doleček, 2018, s. 2), správce údajů tedy může osobní údaje

zpracovávat pouze tak dlouho, dokud jsou nutná ke splnění účelu, na základě kterého jsou osobní údaje zpracovávány, po uplynutí nezbytné doby je třeba údaje smazat nebo anonymizovat, přičemž, dle Hladké a Fouska (2013, str. 10), anonymizovaná data jsou taková, která nepomáhají, a to ani nepřímo, v identifikaci určitého člověka a nejsou s ním tedy nijak spojitelná, je tedy možné s nimi volněji nakládat, protože nejsou nijak upravovány přísnými pravidly zákona o ochraně osobních údajů,

6) zásada integrity a důvěrnosti

- osobní údaje musí být zpracovány tak, aby bylo zajištěno jejich zabezpečení, uvnitř i vně organizace, a ve všech podobách zpracování (automatizované a papírové), Frýbová a kol. uvádějí (2019, s. 11), že nesmí být ztraceny, zničeny či poškozeny, musí být zajištěna taková opatření, aby zajistili dostatečnou úroveň zabezpečení,

7) zásada odpovědnosti

- správce odpovídá za veškeré dodržování výše uvedených zásad, musí být schopen dodržení doložit (Co nového GDPR přináší, MVČR, online, 2018).

Všechny tyto zásady mají zajistit, aby se při zpracování osobních údajů dbalo na práva subjektů a na účely, pro které jsou osobní údaje zpracovávány. Je třeba osobní údaje zpracovávat jen po nezbytně dlouhou dobu potřebnou k danému účelu. Údaje musí být zabezpečeny a za veškeré tyto zásady odpovídá správce (Zásady zpracování osobních údajů, MVČR, online, 2018).

1.3 Subjekt, pověřenec, správce, zpracovatel

Ve všech definicích se můžeme setkat s pojmy jako jsou subjekt, správce, zpracovatel. Tyto pojmy je třeba si také blíže přiblížit, aby bylo zcela zřejmé, co znamenají a co si pod nimi můžeme představit.

Prvním důležitým pojmem je „subjekt údajů“. „*Zákon o ochraně osobních údajů uvádí, že subjektem údajů je fyzická osoba, k níž se osobní údaje vztahují. Zákon o ochraně osobních údajů se tedy vztahuje pouze na údaje osob fyzických, nikoli osob právnických.*“ (Bartík a Janečková, 2013, s. 23) Autoři také uvádějí, že problém může nastat u podnikajících fyzických osob. Pokud budou v tomto případě zpracovávány pouze osobní údaje týkající se osoby coby podnikatelského subjektu a údaje, které se týkají právě podnikatelské aktivity, nemůže dojít k neoprávněnému zásahu do soukromí. Co se týče subjektu údajů, jakožto fyzické osoby, můžeme se také setkat s osobními údaji osob zemřelých. V tomto případě se „*Obecné nařízení (GDPR) na osobní údaje vztahuje pouze v případě, že mají úzký vztah k osobě žijící a za určitých okolností se mohou stát jejími osobními údaji.*“ (Janečková, 2020, s. 27) K této problematice se vyjadřuje Janečková s Bartíkem (2013, s. 23) ještě více ve své publikaci, zmiňují, že toto ustanovení zabezpečuje ochranu osobnosti fyzické osoby tehdy, není-li již naživu, sama se tak nemůže právně bránit. Subjektem údajů je dítě, žák, zákonný zástupce dítěte, nebo třeba zaměstnanec.

„*Pro zpracování osobních údajů v kontextu obecného nařízení je nezbytné, aby byl zajištěn řádný výkon práv subjektů. Pro dodržování ochrany subjektu může být jmenována pověřená osoba pro ochranu osobních údajů a jeho souladu se zpracováním. Tento pověřenec by se měl přiměřeně věnovat ochraně osobních údajů, vyřizování požadavků a žádostí od subjektů údajů.*“ (Žůrek, 2017, s. 124) Hlavním úkolem pověřence je dohlížet a zajišťovat, že správce nebo zpracovatel je v souladu s nařízením, také má funkci prostředníka mezi správcem nebo zpracovatelem a dozorčím úřadem. Povinnost jmenovat pověřence však nevzniká všem, jedná se jen o určité subjekty a určité druhy zpracování Nařízení GDPR, jde zejména o veřejné subjekty. (Pomaizlová, Fürstová, online, 2017)

Mezi hlavní úkoly pověřence patří dle příručky Hospodářské komory ČR (online, 2018, s. 27) shromažďování informací za účelem zjišťování zpracovatelských činností, analyzování a prověřování právního souladu zpracovatelských činností, informování, rady a vydávání doporučení správci nebo zpracovateli a také poskytování poradenství při posuzování vlivu na ochranu osobních údajů, Pověřenec však nenese osobní zodpovědnost za nedodržování GDPR – tato odpovědnost leží na firmě, v našem případě na škole či školském zařízení. „*Pověřenec může ve firmě či organizaci figurovat jako její zaměstnanec nebo své služby*

poskytovat externě. Je však vždy zapotřebí, aby disponoval kombinací znalostí právních v oblasti ochrany osobních údajů, technických v oblasti bezpečnosti dat a informačních systémů a současně aby byl velmi podrobně zasvěcen do chodu firmy nebo organizace, které své služby pověřence poskytuje včetně znalostí o všech jejích agendách, procesním způsobu jejich realizace, využívaných informačních systémech a dalších úložištích osobních údajů.“ (Ministerstvo průmyslu a obchodu, 2018, s. 15)

Mezi klíčová ustanovení zákona náleží vymezení pojmů správce a zpracovatel. Pojem správce můžeme najít v článku 4 odst. 7 Obecného nařízení. *„Správce je fyzická nebo právnická osoba, orgán veřejné moci, agentura nebo jiný subjekt, který sám nebo společně s jinými určuje účely a prostředky zpracování osobních údajů.“* (Janečková, 2020, s. 23) Správce odpovídá za dodržování zásad zpracování, jejichž plnění zároveň musí být správce schopen doložit. Správce osobních údajů může být v oblasti školství škola nebo školské zařízení, právě ty určují účel a prostředky zpracování osobních údajů. Frýbová a kol. (2019, s. 15) upozorňují, že není důležité, zda zpracování provádí sama škola nebo zda ho deleguje na třetí osobu – zpracovatele osobních údajů.

Zpracovatelem je subjekt, který provádí zpracovatelské operace s osobními údaji. Zpracovatelem je ten, kdo za správce provádí zpracování osobních údajů. *„Zpracovatelem je tedy osoba odlišná od správce a zároveň zpracovatelem není zaměstnanec.“* (Frýbová a kol., 2019, s. 15) uvádí jako příklad vztah školy a cloudového informačního systému, v němž je vedena školní matrika. Škola je povinna vést školní matriku, a to na základě § 28 odst. 2 školského zákona, v té najdeme vyjmenované údaje nejen o žácích, ale i o jejich zákonných zástupcích. Škola zpravidla pověří vedením školní matriky zpracovatele – tou je společnost provozující školní informační systém. Provozovatel tohoto informačního systému je pak zpracovatel ve smyslu GDPR. Škola si však může vybrat, zda využije externího pracovníka ke zpracování osobních údajů, za rozsah zpracování osobních údajů bude zodpovědná vždy škola sama.

„Od správce se zpracovatel liší tím, že v rámci činnosti pro správce může provádět jen takové zpracovatelské operace, kterými jej správce pověří nebo vyplývají z činnosti, pro kterou byl zpracovatel správcem pověřen.“ (Nezmar, 2017, s. 32) Zpracovatel také nemusí provádět všechny zpracovatelské operace, ale jen některou. Janečková (2020, s. 25)

upozorňuje, že kvůli odpovědnosti za zpracování osobních údajů nelze být zároveň v postavení správce i zpracovatele, pokud se jedná o zpracování za jedním účelem. Lze to pouze v případě, že se jedná o dva zcela odlišné účely.

2 GDPR ve školství

Tato bakalářská práce je zaměřena na GDPR ve školství, konkrétně na GDPR v různých základních školách. Proto je důležité zmínit určité informace, které se vztahují právě ke správci jakožto škole či školskému zařízení a k subjektu jakožto k dítěti, žákovi, zákonnému zástupci či zaměstnanci. Tato kapitola se věnuje především povinnostem, které spadají na školy a školská zařízení v rámci GDPR a také na problematiku souhlasu se zpracováním a zveřejňováním osobních údajů.

2.1 Povinnosti škol a školských zařízení

GDPR je dle Navrátila a kol. (2018, s. 32) stavěno na dvou nových přístupech:

- 1) Princip odpovědnosti správce – ten zahrnuje odpovědnost správce za dodržení zásad zpracování osobních údajů a povinnost správce tento soulad doložit.
- 2) Přístup založený na riziku – použití dodatkových aplikací pro některé správce ve chvíli, kdy zpracování údajů představuje nebezpečí pro práva a svobody fyzické osoby.

Bartík s Janečkovou (2013, s. 32) uvádí, že zákon o ochraně osobních údajů stanoví pro osoby, které se rozhodnou osobní údaje zpracovávat a stanou se tak správci nebo zpracovateli, velkou řadu povinností. Pokud nejsou tyto povinnosti, které jsou jednou z klíčových částí zákona o ochraně osobních údajů, respektovány, dochází ke kolizi se zákonem a hrozbě sankcí. Frýbová a kol. (2019, s. 25) uvádí ty nejběžnější povinnosti, které se v prostředí škol objevují. Patří k nim:

- 1) **Povinnost vést záznamy o činnostech zpracování osobních údajů** – tento dokument dle Frýbové definuje, jakým způsobem daná škola zpracovává osobní údaje, jedná se o dokument obecný a není tedy nutné zaznamenávat každé jednotlivé zpracování osobních údajů konkrétního člověka. Jako příklad uvádí Frýbová (2019, s. 26) ve své publikaci katalog práce, ke kterému můžeme tento obecný dokument přirovnat – v katalogu práce je obecně definována náplň práce, v záznamu o činnostech zpracování je obecně vymezen způsob zpracování osobních údajů pro určitou agendu. Tento obecný dokument může škola vést jak písemně, tak

elektronicky, záleží na škole, kde bude uchováván, kdo k němu bude mít přístup. MVČR (Orientace v GDPR, online, 2018) uvádí, že: *„Záznamy o činnostech zpracování představují do jisté míry náhradu za oznamovací povinnost, která byla Obecným nařízením zrušena. Správce a zpracovatel, pokud se na ně nevztahuje výjimka z povinnosti vést záznamy o činnostech zpracování, jsou povinni vést záznamy s určitými informacemi. Tyto záznamy následně umožní správci prokázat soulad zpracování s Obecným nařízením.“*

Záznamy o činnostech zpracování musí obsahovat mimo jiné např.: kontaktní údaje správce osobních údajů (školy), účel zpracování osobních údajů, popis činnosti zpracování, kategorie subjektů údajů dotčených předmětným zpracováním (ve většině případů žáci školy). Frýbová a kol. (2019, s. 28) popisují dle vlastních zkušeností, že do záznamů o činnostech zpracování v oblasti školství patří: školní matrika, přijímání ke vzdělávání, mimoškolní akce a soutěže, zasilání informací na e-mailů žáků a rodičů, seznamy a omlouvání, propagace školy aj.

- 2) **Povinnost provést posouzení vlivu na ochranu osobních údajů** – pro školy se tato povinnost uplatňuje výjimečně, toto posouzení musí být provedeno tehdy, když určitý druh zpracování údajů může mít za následek vysoké riziko pro práva a svobody fyzických osob, a to zejména, jak Frýbová a kol. (2019, s. 29) upozorňují, při využití nových technologií. *„Pro školy je zejména významné, že posouzení vlivu na ochranu osobních údajů není nutné provádět, i když zpracování představuje vysoké riziko pro práva a svobody osob, pokud povinnost provádět toto zpracování plyne ze zákona. Není proto třeba provádět posouzení vlivu na ochranu osobních údajů pro poskytování vzdělávání žáků se SVP.“* (Frýbová a kol., 2019, s. 29) Drtivá většina škol a školských zařízení tedy nemusí provádět posouzení vlivu na ochranu osobních údajů.
- 3) **Informační povinnost** – Bartík a Janečková (2013, s. 41) uvádějí, že informační povinnost je jednou ze základních povinností správce osobních údajů, a to zejména proto, že se jedná o podstatnou podmínku efektivní ochrany osobních údajů, subjekt údajů se totiž může sám na ochraně svých osobních údajů aktivně podílet, tj. svobodně se rozhodnout, zda svoje údaje poskytne nebo se domáhat nápravy. Frýbová a kol. (2019, s. 30) upozorňují, že je stanoveno, aby škola poskytla určitý

rozsah informací, a to stručně, srozumitelně, s použitím jasných a jednoduchých jazykových prostředků. Mnohdy, v případě škol, jsou informace určeny dítěti, a zásada srozumitelnosti a jednoduchosti tedy platí tím spíše. Není rozhodující forma poskytnutí těchto informací – mohou být poskytnuty v písemné či elektronické formě, či stvrzeny podpisem subjektu údajů. Školám a školským zařízením stačí zveřejnit informační povinnosti vůči žákům na webových stránkách školy (pokud se nejedná o provoz kamerového systému se záznamem, tam je vyžadováno také upozornění před vstupem do monitorované zóny).

- 4) **Realizace práv subjektů údajů** – „*GDPR přiznává subjektům údajů několik práv, jejichž výkon musí správce osobních údajů v případě požadavku subjektu údajů zajistit, příp. tuto žádost vyřídit v souladu s požadavky GDPR.*“ (Frýbová a kol., 2019, s. 32) Autoři také popisují, že tato povinnost vychází z povinnosti informovat subjekt o zpracování osobních údajů a o právu mít možnost jej ovlivnit. Na to, aby mohla být tato práva využita, je třeba žádost ze strany subjektu, nejsou školou realizována automaticky. Mezi práva subjektů patří: právo na přístup k osobním údajům, právo na opravu (pokud jsou údaje nepřesné nebo neúplné), právo na výmaz (být zapomenut, za určitých podmínek může subjekt požadovat, aby škola osobní údaje, které o něm zpracovává, zlikvidovala), právo na omezení zpracování (do doby, než bude provedeno jiné opatření) či právo vznést námitku.
- 5) **Povinnost zabezpečit osobní údaje** – jedná se o individuální věc každé školy nebo školského zařízení. Správce osobních údajů dle svého uvážení zabezpečí osobní údaje. (Frýbová a kol., 2019, str. 33)
- 6) **Hlášení porušení zabezpečení osobních údajů** – „*Ani sebelepším zabezpečením osobních údajů nelze zamezit porušení zabezpečení osobních údajů.*“ (Frýbová a kol., 2019, s. 41) Autoři dále píší, že pokud se tak stane, škola by měla postupovat podle 4 kroků, ale ne každý musí nastat:
  - zjištění, zda k porušení opravdu došlo,
  - zjištění, zda jsou s porušením spojena rizika pro práva a svobody subjektů údajů,
  - ohlášení na Úřad pro ochranu osobních údajů,
  - sdělení subjektům údajů. (Frýbová a kol., 2019, s. 42)

Výše zmíněné povinnosti jsou právě ty, se kterými se běžně setkává každá škola či školské zařízení. Nejedná se samozřejmě o všechny povinnosti, školy musí se také počítat například s povinností, aby správce osobních údajů uzavřel se svým zpracovatelem osobních údajů písemnou smlouvu. (Frýbová a kol., 2019, str. 43)

Školy a školská zařízení jsou povinny aplikovat veškeré povinnosti týkající se ochrany osobních údajů do svého každodenního chodu. Frýbová a kol. (2019, s. 63) se zaměřili i na samotnou aplikaci těchto povinností do prostředí škol. *„Základním posláním školy je poskytování vzdělávání dětem, žákům či studentům. Při poskytování vzdělávání škola či školské zařízení nutně zpracovává osobní údaje žáků a jejich zákonných zástupců. Žáci a jejich zástupci jsou tak subjekty údajů.“* (Frýbová a kol., 2019, s. 63) Je tedy zřejmé, že povinností, které pro školy a školská zařízení platí, je celá řada. Škola je musí aplikovat do svého prostředí a musí se jimi řídit, aby nedošlo k různým sankcím. Jedním z nejčastějších prohřešků, jak vyplývá ze statistik Úřadu pro ochranu osobních údajů (Výroční zpráva 2018, 2019, s. 12), co se týče nesplnění některé z povinností, bylo v roce 2018 provinění vůči nesplnění informační povinnosti. Toto provinění bývá na první pohled viditelné, neboť tento typ informací musí být vyvěšen na webových stránkách školy.

Nedílnou součástí implementace GDPR do školy je také školení. Je třeba informovat zaměstnance o způsobu zpracování osobních údajů, legislativních změnách a seznámit je se související dokumentací. GDPR může být součástí nástupní procedury, anebo může mít formu pravidelného proškolení. Vhodnými metodami jsou firemní školení nebo e-learningový kurz. Pokud někdo zpracovává osobní údaje, měl by se nechat proškolen, jak s nimi zacházet. Dojde-li totiž k porušení zákona, hrozí vysoké sankce. Školení by se mělo týkat všech zaměstnanců. (BOZP.cz, 2019)

Školení je dle Navrátila a kol. (2018, s. 142) klíčovým aspektem implementace GDPR, protože je důležitá znalost požadavků v této problematice. Zaměstnanci by měli být vycvičeni tak, aby jejich činnost odpovídala požadavkům GDPR, měli by znát podstatu věci, měli by postupovat racionálně. Samotné GDPR ukládá zvyšování povědomí zaměstnanců zapojených do operací zpracování. Kdo a jakým způsobem či v jakém rozsahu by měl být proškolen, záleží na funkci a úkolech, které zaměstnanci v organizacích zajišťují.

2.2 Souhlas se zpracováním a zveřejňováním osobních údajů

- 1) Nezmar (2017, s. 120) ve své publikaci popisuje, že správně udělený souhlas je logicky jednou z nejpodstatnějších částí souladu s Nařízením GDPR, protože většina omezení toho, jakým způsobem můžeme s osobními daty nakládat, lze vyřešit právě získáním souhlasu subjektu údajů. GDPR pak stanoví podmínky pro takový souhlas. Souhlas musí být svobodný, konkrétní, informovaný a jednoznačný. Janečková (2020, s. 96) obohacuje tuto definici a uvádí, že je důležité, aby byly dodrženy tyto body: svoboda souhlasu – jedná se o skutečnou možnost volby mezi přijetím či odmítnutím nabízených podmínek, subjekt nesmí být nucen k udělení souhlasu,
- 2) podmíněnost – musí být zohledněna skutečnost, zda je mimo jiné plnění smlouvy podmíněno souhlasem se zpracováním osobních údajů, které není pro plnění dané smlouvy nutné,
- 3) četnost účelů – souhlas by se měl vztahovat na veškeré činnosti zpracování prováděné pro stejný účel nebo stejné účely, pokud má více účelů, měl by být souhlas udělen pro všechny,
- 4) odvolání souhlasu – subjekt má právo svůj souhlas kdykoliv odvolat, odvoláním souhlasu není dotčena zákonnost zpracování vycházejícího ze souhlasu, který byl dán před jeho odvoláním, odvolat souhlas musí být stejně snadné jako ho poskytnout,
- 5) konkrétnost a transparentnost – pokud je souhlas subjektu údajů vyjádřen písemným prohlášením, které se týká rovněž jiných skutečností, Nařízení GDPR požaduje, aby byla žádost o vyjádření souhlasu předložena způsobem, který je od těchto jiných skutečností jasně odlišitelný, také má být srozumitelný a přístupný za použití jasných a jednoduchých jazykových prostředků,
- 6) informovanost – pro získání souhlasu by měly být známy tyto informace: totožnost správce, účel každé operace zpracování, jaké údaje budou shromažďovány a používány, existence práva souhlas odvolat.

Co se týče souhlasů ve školství, dle Janečkové (2020, s. 99) se stále vedou diskuze o tom, pro jaké účely je zapotřebí při činnosti škol získávat souhlas. MVČR ve své původní metodice (Zákon č. 101/2000 Sb., Zákon o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, MVČR, 2000) uvádělo, že v případě pochybností o tom, zda zpracování konkrétních

údajů má oporu v zákoně, lze doporučit obstatat si výslovný konkrétní informovaný souhlas subjektu údajů. Šlo o souhlas „pro jistotu“. Tento názor byl již ale překonán a MŠMT se nyní přiklání k názoru, že zpracování osobních údajů na základě souhlasu ve smyslu Nařízení GDPR je v prostředí škol zcela okrajové. Souhlas je možné vyžadovat tam, (kde správci nesvědčí jiný zákonný důvod. S tímto výkladem se ztotožňuje ve své publikaci také Nezmar (2017, s. 134), který se vyjadřuje k této problematice tak, že souhlas není potřeba vyžadovat vždy. Souhlas je pouze jedním možným způsobem pro zpracování, ale existuje jich dalších několik. Měl by se zvolit vždy takový způsob, který nejvíce odráží povahu vztahu se subjektem údajů a účelem zpracování. Příkladem povinnosti vyžádat si nový souhlas může být dle Nezmar například situace, kdy chceme použít nebo sdílet osobní údaje neočekávaným způsobem nebo užití může potenciálně subjekt údajů ohrozit.

Doba takového udělení souhlasu, podle Frýbové a kol. (2019, s. 22), je doporučená na dobu školní docházky dítěte do dané školy. Po ukončení školní docházky je vhodné souhlas ještě nějakou dobu uchovat pro případ nějakého soudního sporu. Po konzultaci s Úřadem pro ochranu osobních údajů stanovují autoři optimální dobu uchování souhlasu na 10 let. Rodičovský souhlas pak končí tehdy, když dítě dosáhne věku, ve kterém samo může udělit souhlas. Souhlas dítěte je pak potřeba znovu obnovit.

Nezmar (2017, s. 142) se vyjadřuje k souhlasu dětí a uvádí, že „*stručně řečeno, pokud nabízíte služby přímo dětem a jedná se o jiné než preventivní nebo poradenské služby a máte v úmyslu spoléhat se na souhlas, spíše než na jiný zákonný základ pro zpracování, musíte získat souhlas rodičů pro děti do 16 let, respektive do 13 let věku dle návrhu o zpracování osobních údajů.*“ Frýbová a kol. (2019, s. 23) pak konkretizují a upravují tuto problematiku do prostředí školy a uvádějí, že Nařízení GDPR nestanoví věkovou hranici pro udělování souhlasů se zpracováním osobních údajů pro děti v oblasti školství. To znamená, že školy musejí vycházet z občanského zákoníku. Pevná hranice, odkdy může dítě udělit souhlas pro jiné účely než pro účely poskytování služeb informační společnosti, tedy stanovena není. Autoři publikace ale doporučují, aby pro účely zveřejňování informací o dítěti mateřské a základní školy vyžadovaly školy souhlas zákonného zástupce a střední, příp. vyšší odborné školy naopak souhlas samotného žáka či studenta. Po dovršení zletilosti souhlas uděluje vždy sám žák či student.

Janečková (2020, s. 100) uvádí různé situace, ve kterých bývá ve školách vyžadován souhlas žáků či zákonných zástupců:

- portrétní fotografie žáka pro účel webových stránek školy, webových stránek třídy,
- portrétní fotografie žáka pro účel školní kroniky, nástěnky ve škole, školní publikace a ročenky, prezentace činnosti školy,
- jméno, příjmení, třída žáka, rok narození, dosažené výsledky pro účel informování o školních a mimoškolních akcích na webu školy a tříd, propagačních materiálech školy, školních publikacích, nástěnkách apod.,
- jméno, příjmení, třída žáka, rok narození pro účel vystavení školních prací v prostorách školy a na akcích pořádaných školou,
- jméno, příjmení, třída, rok narození pro účel přihlášky a evidence na aktivity školy (plavání, dopravní hřiště, školy v přírodě apod.),
- jméno, příjmení, email zákonného zástupce pro účel zasílání informací o dostupných aktivitách školy (besedy, prezentační aktivity, otevřené hodiny pro zákonné zástupce aj.).

Neplatnost takového souhlasu může dle Nezmara (2017, s. 144) nastat například v momentě, kdy:

- existuje pochybnost o tom, zda subjekt údajů souhlas udělil,
- subjekt údajů si není vědom udělení souhlasu,
- nejsou k dispozici jasné záznamy, které by prokázaly udělení souhlasu,
- neexistovala žádná reálná svobodná volba k akceptaci,
- souhlas byl spojen s dalšími podmínkami,
- byly použity předem zaškrtnutá políčka nebo jiné metody pasivního souhlasu,
- účely, pro které byl původně udělen souhlas, se změnilly,
- aj.

Je zcela zřejmé, že souhlas se zpracováním a zveřejňováním osobních údajů by se měl využívat pouze tehdy, není-li jiný způsob, jak osobní údaje zpracovávat a zveřejňovat. Existuje celá řada podmínek, které je třeba splnit, aby byl souhlas opravdu platný. Problematika ochrany osobních údajů je velice obsáhlá, školy se s touto problematikou

musely srovnat a aplikovat všechny povinnosti do školního prostředí, a že povinností opravdu nebylo málo.

3 Metodologie

„Metodologie se zabývá systematizací, posuzováním a navrhováním strategií a metod výzkumu. Jde o použití specifických metod v určité disciplíně.“ (Hendl, 2008, s. 32)

Ve výzkumné části této bakalářské práce se zjišťuje za pomoci kvalitativního šetření formou rozhovorů s vybranými řediteli základních škol zjistit, jakým způsobem základní školy v České republice dodržují legislativu v oblasti ochrany osobních údajů. Pomocí tohoto kvalitativního výzkumu jsou komparovány zkušenosti respondentů a následně analyzovány pozitivní a negativní dopady GDPR na vybrané základní školy.

„Práce kvalitativního výzkumníka je přirovnávána k činnosti detektiva. Výzkumník vyhledává a analyzuje jakékoliv informace, které přispívají k osvětlení výzkumných otázek. Seznamuje se s novými lidmi a pracuje přímo v terénu, kde se něco děje. Sběr dat a jejich analýza probíhají v delším časovém intervalu.“ (Hendl, 2008, s. 48)

Rozhovory byly vybrány z toho důvodu, že naváží přímý kontakt s dotazovanými řediteli škol a bude lépe porozuměno tomu, jak dané osoby nahlíží na problematiku GDPR a jak se na těchto konkrétních základních školách legislativa v oblasti ochrany osobních údajů dodržuje. Hendl zmiňuje, že není potřeba zdůrazňovat, že vedení kvalitativního rozhovoru je uměním i vědou zároveň, protože vyžaduje dovednost, citlivost, koncentraci, interpersonální porozumění a disciplínu (Hendl, 2008, s. 166). Rozhovory se zaměřují na to, zda bylo obtížné implementovat GDPR do školy, zda ve škole mají specializovaného pracovníka pro tuto problematiku, v jakých situacích vyžadují souhlas žáků/zákonných zástupců a také, jaké vidí ředitelé škol přínosy GDPR a naopak jaká negativa. Ačkoliv je forma rozhovorů časově náročnější, a to kvůli přípravě na rozhovory a rozhovorům samotným, v tomto případě mi připadala vhodnější.

3.1 Cíl výzkumu a výzkumný problém

Cílem práce je identifikovat pozitiva a negativa ochrany osobních údajů v základních školách. Při stanovení tohoto cíle šlo především o to zjistit, jak konkrétně ředitelé škol nahlízejí na tuto problematiku, co pro ně bylo obtížné při implementaci, a naopak co pro ně bylo snadné.

Nejprve bylo potřeba stanovit si výzkumný problém. „*Výzkum musí začít vymezením výzkumného problému - toho, co chceme řešit a které otázky chceme zodpovědět.*“ (Gavora, 2002, s. 53) **Výzkumný problém** je s ohledem na zvolený cíl a získané teoretické poznatky zvolen takto: Převažují v implementaci GDPR do oblasti školství spíše pozitiva nebo negativa?

Do dalšího zkoumání pomohly **výzkumné otázky**, které mají za úkol konkrétněji nasměrovat další směr výzkumu:

Jaká pozitiva a negativa v implementaci GDPR do oblasti školství vidí ředitelé základních škol?

Jakým způsobem řeší ředitelé škol souhlas se zpracováním a zveřejňováním osobních údajů?

Jaké konkrétní problémy vidí ředitelé škol v problematice GDPR?

Výzkumnou otázku „Jaká pozitiva a negativa v implementaci GDPR do oblasti školství vidí ředitelé základních škol?“ jsem volila s ohledem na cíl mé práce. Chci zjistit, jaká pozitiva a negativa spatřují ředitelé vybraných základních škol v implementaci GDPR, zda pro ně implementace byla spíše přínosem nebo zátěží. Otázku o souhlasu se zpracováním osobních údajů jsem zvolila proto, že právě tento souhlas bývá označován za jeden z největších negativních dopadů implementace do školství, a zajímalo mě, jak na to nahlíží právě ředitelé škol. Zajímalo mě také, jaké konkrétní problémy ředitelé škol v implementaci GDPR do škol vidí, abych mohla lépe analyzovat pozitiva a negativa této implementace.

3.2 Výzkumné metody a výzkumný vzorek

Jako výzkumná metoda je zvolen rozhovor, a to s řediteli vybraných základních škol, a to především z důvodu většího osobního kontaktu. Pro většinu lidí je těžší neodpovědět na položenou otázku a odpovědi by tak měly být upřímnější, a tedy i úplnější pro výsledky. Je tu také důležitá návratnost a jistota, že odpovídají právě ti, pro něž jsou otázky určené. Nevýhodou je menší počet respondentů, především kvůli času a také práci v terénu. Rozhovory byly udělány s menším počtem ředitelů škol a s menším počtem otázek, které se budu snažit konkretizovat tak, aby stačily pro další vyhodnocování výzkumu. Byly zvoleny rozhovory strukturované a dopředu jsem si zvolila otázky, které budu všem ředitelům

pokládat, abych mohla později všechny odpovědi účinně porovnat. Jednalo se o rozhovor podle návodu. „*Návod k rozhovoru představuje seznam otázek nebo témat, jež je nutné v rámci interview probrat. Tento návod má zajistit, že se skutečně dostane na všechna pro tazatele zajímavá témata.*“ (Hendl, 2008, s. 174)

Dle kritérií bylo zvoleno pět různých ředitelů škol ze základních škol v okrese Kladno. Jako kritérium jsem zvolila různě strávenou délku ředitelů ve svých funkcích. Jako další kritérium jsem zvolila různorodost ve velikosti škol a počtu žáků. A posledním kritériem byl věk respondentů. Tato kritéria byla zvolena proto, aby byly rozhovory udělány s různými lidmi a aby výsledky vycházely z různých zdrojů. Jednalo se jak o menší vesnické školy, kde počet žáků nepřesahuje 20, tak i velké školy, které čítají kolem 800 žáků. Všichni respondenti byly nejprve kontaktováni s tím, zda s nimi mohou udělat rozhovor. Dále byli seznámeni s tím, čeho se rozhovor bude týkat. Žádný z respondentů neměl problém s tím, aby se rozhovor uskutečnil. Mezi řediteli škol, se kterými jsem rozhovory vedla, byli muži i ženy různého věku, kteří svoji profesi vykonávají již několik let:

Respondent č. 1: paní ředitelka vykonávající funkci již 25 let.

Respondent č. 2: pan ředitel vykonávající funkci již 10 let.

Respondent č. 3: pan ředitel vykonávající funkci již 8 let.

Respondent č. 4: paní ředitelka vykonávající funkci již 18 let.

Respondent č. 5: pan ředitel vykonávající funkci již 13 let.

Strukturovaný rozhovor se nejvíce ze všech rozhovorů přibližuje dotazníku, ale oproti dotazníkům je jistota návratnosti a také větší správnosti. Jak bylo již zmíněno, do terénu jsem se vydala s otázkami, které jsem měla dopředu připravené a pro všechny respondenty byly stejné. Rozhovor s návodem mi dal možnost co nejvýhodněji využít čas k interview. Pomohl mi udržet směr, kterým jsem se chtěla ubírat, ale zároveň mi nebránil k získání informací navíc. Byly zvoleny tyto otázky:

- 1) Má Vaše škola specializovaného pracovníka pro problematiku GDPR? Jakého?
- 2) Jak se u Vás museli změnit postupy s účinností GDPR? (Další případná otázka: Došlo někdy k tomu, že by nějaké osobní údaje na škole unikly?)

- 3) Používáte souhlasy se zpracováním osobních údajů? Pokud ano, k čemu? (Další případná otázka: Evidujete souhlasy se zpracováním osobních údajů v papírové podobě či v podobě elektronické?)
- 4) V čem spatřujete největší negativa GDPR ve školách a školských zařízeních?
- 5) V čem spatřujete největší pozitiva GDPR ve školách a školských zařízeních?
- 6) Setkáváte se s kladným přístupem spolupráce ze strany rodičů v rámci GDPR?
- 7) Setkali jste se někdy s odporem vůči GDPR ze strany rodičů? Pokud ano, v čem byl problém?
- 8) Myslíte si, že jsou žáci díky implementaci GDPR více chráněni?

V průběhu prvního rozhovoru byla přidána dodatečná otázka, na kterou jsem se později zeptala i všech ostatních respondentů:

- 9) Byli vaši zaměstnanci proškoleni v oblasti GDPR? Účastní se zaměstnanci školy různých školení zaměřených na GDPR?

Byly vytvořeny otázky otevřené, s možností formulace vlastního názoru. Zároveň byly vytvořeny tak, aby byly jasné a srozumitelné. Výzkum byl realizován v rozmezí prosince 2023 až března 2024. Rozhovory byly nahrávány na diktafon a poté přepsány do písemné podoby.

3.3 Průběh výzkumného šetření

Metoda rozhovoru byla jasnou volbou od samého začátku a to proto, že jsem chtěla být v přímém kontaktu s řediteli škol, mohla jsem tak mít jistotu, že získávám odpovědi opravdu od těch, které potřebuji. Jak již bylo zmíněno v předchozí kapitole, vydala jsem se pro své odpovědi do pěti různých základních škol ve Středočeském kraji, konkrétně do okresu Kladno. Zde jsem požádala o spolupráci pět ředitelů či ředitelek těchto škol, aby mi zodpověděly na osm otázek, které jsem si dopředu stanovila jako výchozí s představou, že k nim se dozvím třeba i další informace, které by pro moji práci mohly být zajímavé. Se všemi základními školami jsem již měla předchozí zkušenost z praxí a návštěv daných škol z mého předchozího studia, nebyl tedy problém si rozhovory domluvit a za řediteli osobně zajít. Zvolila jsem sice menší množství otázek, ale zato takové, aby šly ke splnění cíle,

který jsem si v mé bakalářské práci stanovila. Rozhovory jsou náročnější na přípravu i na samotný průběh, a proto jsem se snažila zkrátit délku rozhovoru a vložit do otázek jen to opravdu zásadní a důležité.

Na začátku každého rozhovoru jsem ředitele/ředitelky škol seznámila s tím, jak rozhovor bude probíhat, že jsou rozhovory anonymní a použiji je pouze pro vypracování této bakalářské práce. K těmto rozhovorům byly podepsány informované souhlasy od všech ředitelů. V průběhu rozhovorů jsem se snažila vést rozhovor na bázi rovnocenné komunikace, s respektem k respondentům, snažila jsem se, aby bylo zřejmé, že mě každá odpověď zajímá. Pokud mi nebylo něco zcela jasné, doptala jsem se na konkrétní informace. Snažila jsem se rozhovory neprotahovat více, než bylo nutné pro mé účely.

Ve chvíli, kdy jsem úspěšně dokončila rozhovory se všemi pěti řediteli/ředitelkami, za pomoci doslovné transkripce jsem převedla mluvený projev do písemné podoby. Doslovná transkripce je dle Hendla (2008, s. 208) časově velmi náročná procedura, je však podmínkou pro podrobné vyhodnocení. V písemné podobě rozhovorů pak byla barevně zdůrazněna důležitá místa a napsány poznámky pro následné vyhodnocení. Zajímaly mě i podobnosti a odlišnosti v odpovědích. Z doslovné transkripce jsem nakonec přešla k tomu, že jsem udělala pouze shrnující protokol, který sice nezachovává celý text, ale pro vyhodnocení výsledků se ukázal jako více vyhovující. Zbavila jsem se míst, která pro mě byla zbytečná a snažila jsem se tedy převzít si z rozhovorů pouze takové informace, které mě nasměrují k dosažení cíle. Jak uvádí Hendl (2008, s. 210) ve své publikaci, redukce ve shrnujícím protokolu může být prováděna vypuštěním výpovědí, které se opakují, zobecněním, konstrukcí či integrací. Pro účely této práce zde posloužilo vypuštění opakujících se výpovědí. Všechny osm otázek jsem tedy tímto způsobem postupně vyhodnotila a udělala jsem souhrn všech výsledků. Ke každé otázce jsem napsala nejdůležitější informace, které mi posloužily k naplnění cíle.

4 Výsledky výzkumného šetření

Cílem této bakalářské práce bylo analyzovat pozitivní a negativní dopady GDPR na vybrané základní školy.

Vyhodnocené otázky:

Otázka č. 1: Má Vaše škola specializovaného pracovníka pro problematiku GDPR? Jakého?

Vzhledem k nařízení o ochraně osobních údajů mají školy povinnost stanovit si svého pověřence pro ochranu osobních údajů, jeho úkolem je kontrolovat soulad zpracování osobních údajů s povinnostmi, které z GDPR vyplývají. Na tuto otázku odpověděli čtyři z pěti dotazovaných, že mají určeného pracovníka, který tuto funkci vykonává. Z těchto čtyř kladných odpovědí mají tři školy externího pracovníka, který vykonává pověřence pro ochranu osobních údajů a jedna škola má osobu, která je se školou v pracovním vztahu. Jeden z dotazovaných po pravdě odpověděl, že specializovaného pracovníka pro problematiku ochrany osobních údajů nemá, což mě překvapilo. Uznal, že se jedná o pochybení, které se bude snažit v blízké době napravit.

Jak lze vyčíst z Metodické podpory Ministerstva vnitra (2018), „*pověřenec pro ochranu osobních údajů dohlíží na systém ochrany osobních údajů, jeho povinností je poskytovat poradenství správcům a zpracovatelům, kteří se podílejí na zpracování osobních údajů a o jejich povinnostech v oblasti GDPR. Pověřenec je rovněž kontaktní osobou pro dozorový orgán, kterým je Úřad pro ochranu osobních údajů, jakož i pro jednotlivce, k nimž se osobní údaje vztahují (tj. subjekty osobních údajů). Pověřenec však nerozhoduje o nastavení systému zpracování osobních údajů u správce, ani za ně nezodpovídá.*“ Pro školy je tedy povinné mít pověřence pro ochranu osobních údajů a je zřejmé, že na některých školách ještě stále dochází k tomu, že se některé zákony porušují, což ovšem může vycházet z nedostatečného proškolení škol a školských zařízení.

Otázka č. 2: Jak se u Vás museli změnit postupy s účinností GDPR?

Všichni dotazovaní odpověděli jednomyslně, že se zavedlo „spoustu papírování“. Školy zavedly různé formuláře a souhlasy ke sdílení informací o žácích, a to pro spoustu různých potřeb a situací. Jeden z ředitelů jako příklad pro usnadnění tohoto „papírování“ uvedl, že

ve škole zavedly souhlas se zpracováním osobních údajů, který rozdávají všem žákům na začátku školního roku a zákonní zástupci v něm mohou či nemusí souhlasit s několika různými věcmi najednou – např. s pořizováním fotografií žáků během následujícího školního roku či se zveřejňováním prací žáků či sportovních úspěchů na webu školy. Tento souhlas je však potřeba vyplnit na začátku každého školního roku vždy znovu pro každého žáka. Určitě by této škole dost ulehčilo práci, kdyby souhlas se zpracováním osobních údajů měl delší platnost než jeden školní rok. Další z ředitelů uvedl jako další změnu/postup (s účinností GDPR) větší zabezpečování šuplíků, skříní, větší opatrnost s dokumenty. Například každý učitel má ve svém stole šuplík na zámek, v něm má veškeré dokumenty, které spadají pod ochranu osobních údajů žáků.

S ohledem na otázku a na odpovědi, které jsem dostala, jsem položila ještě jednu otázku navíc – zda někdy došlo k tomu, že by nějaké osobní údaje na jejich škole unikly. Na tuto otázku mi bylo odpovězeno ve všech případech, že se nic takového nikdy nestalo. Otázku jsem měla připravenou dopředu s tím, že se mohu zeptat poté, co zjistím, jakým způsobem mi dotazovaní odpoví na otázku předchozí.

Otázka č. 3: Myslíte si, že jsou žáci díky implementaci GDPR více chráněni?

Na tuto otázku odpověděli všichni respondenti stejně – ano. To, že jsou žáci díky implementaci GDPR do škol více chráněni uvedli poté i jako hlavní pozitivum implementace GDPR do školství.

Ochrana osobních údajů přinesla do škol to, že školy mohou zpracovávat jen nezbytně nutné osobní údaje a musí se vést záznamy o tom, jak s osobními údaji školy nakládají. Škola musí být schopná doložit, jak k údajům přišla, kdo s nimi pracoval apod. Souhlasím s tvrzením, že díky implementaci GDPR do škol jsou žáci více chráněni.

Otázka č. 4: Používáte souhlasy se zpracováváním osobních údajů? Pokud ano, k čemu?

Tato otázka navazuje na otázku předešlou. Všichni ředitelé se shodli, že souhlas využívají pro tyto účely:

1. jméno, příjmení, třída, rok narození – pro účel přihlášky a evidence na aktivity školy (plavání, škola v přírodě apod.),
2. jméno, příjmení, třída, rok narození – pro účel informování o akcích na webu školy,

3. portrétní fotografie žáka – pro účel webových stránek školy.

Tři z pěti ředitelů pak dodalo, že souhlas využívají také k:

- portrétní fotografie pro účel nástěnky ve škole,
- jméno, příjmení, třída, rok narození pro účel vystavení školních prací v prostorách školy.

Jeden ředitel dodal také, že souhlas využívá i k výstavám prací a sportovních úspěchů v místní knihovně, cukrárně či do místního časopisu. Můžeme vidět, že souhlas se zpracováním osobních údajů využívá všech pět škol a pro každou školu to znamená nějaké další formuláře a papíry navíc, které musí ve škole řešit. Ředitelé se shodli, že tyto souhlasy v některých případech používají především proto, aby byli krytí a byli si jistí, že neporušují zákon o ochraně osobních údajů. MVČR ve své původní metodice (Zákon č. 101/2000 Sb., Zákon o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů, MVČR, 2000) uvádělo, že tento souhlas lze využít v případě pochybností o tom, zda zpracování konkrétních údajů má oporu v zákoně, šlo o souhlas „pro jistotu“. MŠMT se sice nyní již přiklání k názoru, že souhlas je možné vyžadovat především tam, kde správci nesvědčí jiný zákonný důvod, ale je zcela zřejmé, že ředitelé i ve spoustě situací souhlas využívají, aby k žádnému porušení zákona nedošlo. V souhlasu je také třeba jasně vymezit, jak bude s osobními údaji nakládáno a také informovat rodiče, že mohou souhlas odvolat nebo požádat o jeho vymazání. To je jedna z velkých změn, kterou implementace GDPR do škol přinesla.

I u této otázky jsem použila doplňkovou otázku a zeptala jsem se, zda souhlasy se zpracováním evidují školy v papírové podobě či v podobě elektronické. Ve čtyřech případech evidují školy souhlasy v podobě papírové, pouze jedna škola v podobě elektronické. Tyto odpovědi mě překvapily především proto, že v dnešní době a s ohledem na novou informatiku a digitalizaci obecně, je stále spousta škol, která volí spíše papírovou formu souhlasů. Právě přechod na formu elektronickou by mohl být krok k tomu, jak ulehčit učitelům v administrativních úkonech, o kterých se ředitelé domnívají, že jsou hlavním negativem implementace GDPR, jak bude zmíněno v dalších otázkách. Modul GDPR v systému Bakaláři přitom umožňuje udělit souhlas přímo v Bakalářích zákonnými zástupci. Výhodou u této možnosti je také to, že k uděleným souhlasům mají učitelé lehčí přístup. Pouze v případě, že by zákonný zástupce nemohl nebo nechtěl udělit souhlas elektronicky,

dostal by tento souhlas v papírové podobě. Myslím si, že tento krok by implementaci GDPR do školství výrazně ulehčil a nebylo by od věci seznámit více školy, vedení škol, pedagogy i s touto možností.

Otázka č. 5: V čem spatřujete největší negativa GDPR ve školách a školských zařízeních?

Rozhodla jsem se, že zde jednu z odpovědí uvedu celou, neboť mě velice zaujala, jeden z ředitelů (respondent č. 2) mi dal konkrétní příklad jednoho problému, který se jim objevil v souvislosti se souhlasem se zpracováním osobních údajů: *„Konzultoval jsem tuto problematiku s pedagogickými pracovníky na naší škole a většina z nich jako největší problém spatřuje, že si musí neustále hlídat, kdo si nepřeje zveřejňovat fotografie svého dítěte na webu školy či v prostorách školy apod. Měli jsme tu dokonce situaci, kdy jedna z našich pedagožek byla nucena vyčleňovat jednoho svého žáka ze všech pořizovaných fotografií, které během roku udělala (akce školy, škola v přírodě apod.), protože si rodiče nepřáli, aby se žák objevoval na jakýchkoliv fotografiích na webu školy, a to i těch společných (fotografování celé třídy). A vzhledem k tomu, že fotografie z akcí se na web dávají, tento konkrétní žák se se třídou nefotil. Nebylo to vůbec příjemné. Naštěstí to byl ojedinělý případ, většina rodičů s udělením souhlasů nemá problém.“*

Další odpovědi ve zkrácené podobě byly tyto:

Respondent č. 1: *„Zahlčení učitelů administrativou.“*

Respondent č. 3: *„Na všechno je potřeba souhlas.“*

Respondent č. 4: *„Zpočátku jsem se obávala vysokých sankcí za nedodržení legislativy.“*

Respondent č. 5: *„Zahlčení pedagogů zbytečnou administrativou.“*

Další dotazovaní pak tedy jako největší negativum uvedlo zahlcování pedagogů administrativou, na tom se shodli dokonce čtyři ředitelé. Dle jejich názoru už tak mají učitelé s administrativou velkou spoustu práce a GDPR jim to neusnadnilo. Jak jsem již zmínila u předchozí otázky, těmto školám by výrazně ulehčilo situaci přejít z evidence ve formě papírové do té elektronické. Je zajímavé, že tuto možnost využívá jen jedna škola z pěti. GDPR by mělo usnadnit administrativní práci, ale jak můžeme vidět, žádný z dotazovaných to takto nevnímá.

Dva ředitelé také uvedli, že zpočátku měli velkou obavu ze sankcí, které plynuly z porušení zákona, během několika prvních měsíců se však naučili pracovat s tím, co musí udělat, aby měli všechno splněné a nemuseli se tak vysokých sankcí obávat. Je však správné zmínit, že nařízení stanovuje pouze maximální výši pokuty, a nikoliv pevnou částku, částku, kterou škola musí zaplatit při porušení zákona, stanoví dozorový úřad v každém konkrétním případě.

Otázka č. 6: V čem spatřujete největší pozitiva GDPR ve školách a školských zařízeních?

Jako přínos uvedli všichni ředitelé škol stejnou věc, a to, že jsou žáci lépe chráněni. Ochrana soukromí je dle nich jedna z nejdůležitějších změn, kterou implementace GDPR do školství přinesla. Shodli se na tom, že díky GDPR je menší riziko úniku osobních údajů. Školy mají díky ochraně osobních údajů lepší kontrolu nad daty, omezí se únik osobních dat a lze tak přispět k ochraně dětí, kterým by mohla uniklá data zasáhnout negativně do života. Když má škola přehled, kdo má k těmto osobním datům přístup, kdo s nimi pracuje, je snazší chránit je proti zneužití. Jakmile k nějakým osobním údajům již neexistuje žádný platný titul, škola je povinna údaje vymazat nebo anonymizovat a již dále nezpracovávat. Škola musí respektovat dobu uchování. Pro zabezpečení osobních údajů by škola měla mít vytvořený systém, kam spadá například uložení dokumentů podle spisového a skartačního řádu, mít pověřence pro ochranu osobních údajů (ten kontroluje funkci ochrany osobních údajů), shromažďování pouze nezbytných osobních údajů, skartace nepotřebných údajů, neposkytování údajů osobám mimo výchovně vzdělávací proces nebo třeba ochrana osobních údajů při práci s IT technikou.

Jako další výhodu uvedli dva ředitelé právo zákonných zástupců žáků na přístup, opravu či výmaz osobních údajů. Obecně lze říci, že názor je takový, že pro školu z nařízení GDPR pozitiva neplynou, pozitivum jako takové plyne spíše pro jedince a pro potřebu ochrany žáků.

Otázka č. 7: Setkáváte se s kladným přístupem spolupráce ze strany rodičů v rámci GDPR?

Čtyři z pěti ředitelů odpovědělo, že ano, nesetkali se s tím, že by některý z rodičů měl problém s GDPR. Jeden z ředitelů odpověděl, že ne, ale myslel tím spíše problémy, které mu vyplynuly ze souhlasů se zpracováním osobních údajů. Již u otázky č. 4 jsem uvedla konkrétní příklad, který mi tento ředitel nabídl jako vysvětlení. Jinak je přístup rodičů ve všech případech kladný.

Otázka č. 8: Setkali jste se někdy s odporem vůči GDPR ze strany rodičů? Pokud ano, v čem byl problém?

Tuto otázku jsem si připravila předem, ale v průběhu dotazování jsem od ní upustila, a to s přihlédnutím na odpovědi u otázky č. 6. Školy se nesetkaly zatím s tím, že by některý z rodičů měl problém s GDPR.

Během prvního rozhovoru jsem se rozhodla přidat ještě jednu dodatečnou otázku, která mě napadla během toho, co jsem dostávala odpovědi na předem připravené otázky. Zajímalo mě, zda jsou zaměstnanci proškolení a zda se účastní nějakých pravidelných školení zaměřených na GDPR. Na tuto otázku jsem se později zeptala všech dotazovaných.

Otázka č. 9: Byli vaši zaměstnanci proškoleni v oblasti GDPR? Účastní se zaměstnanci školy různých školení zaměřených na GDPR?

Čtyři z pěti dotazovaných ředitelů škol na tuto otázku odpovědělo negativně. Zaměstnanci nebyli dostatečně proškoleni ani se neúčastní školení, které se týkají problematiky GDPR ve školách. Jeden z pěti dotazovaných pak odpověděl, že zaměstnanci byli proškoleni v momentě, kdy se začalo GDPR implementovat do školství, ale od té doby již další školení neproběhla. V tomto ohledu pak může nastávat problém s implementací GDPR do škol. Zaměstnanci by měli být proškoleni a vědět, co se od nich očekává, a to jak zaměstnanci pedagogičtí, tak i nepedagogičtí. Nedostatečné proškolení zaměstnanců může vést k nepochopení této problematiky, k nepochopení práv subjektu údajů. Z této otázky jasně vyplývá, že školení v dané problematice je nedostatečné a může kvůli tomu docházet k úniku osobních údajů, kterému se GDPR snaží zabránit.

Závěr

Bakalářská práce se zabývá problematikou GDPR ve vybraných základních školách a tím, jak na tuto problematiku nahlízejí ředitelé škol. Téma bylo zvoleno proto, že je jedním z nejaktuálnějších témat dnešní doby ve školství, a protože mě zajímá již několik let. Vzhledem k tomu, že jsem se s tímto tématem setkávala již od počátku mé profesionální kariéry jakožto učitelky prvního stupně, setkala jsem se s různorodými názory na tuto problematiku, a tak mě zajímalo, jak na ni nahlízejí právě ti, kteří mají ve výsledku za dodržování legislativy zodpovědnost, a to ředitelé školy. Cílem práce bylo analyzovat pozitiva a negativa implementace GDPR do škol, a to za pomoci kvalitativního šetření formou rozhovorů s řediteli vybraných základních škol.

V rámci svého šetření jsem dospěla k tomu, že ne zcela na všech základních školách dochází k dodržování legislativy v rámci ochrany osobních údajů. Na jedné z vybraných základních škol nemají určeného pověřence pro ochranu osobních údajů, což je dle zákona povinnost, kterou škola musí splnit. K těmto pochybením dochází především z nedostatečného proškolení, a to jak vedoucích pracovníků školy, tak i dalších zaměstnanců. Souvisí s tím i odpovědi na otázku, zda se zaměstnanci pravidelně účastní proškolení v této problematice, na tuto otázku byly odpovědi negativní. Vychází mi z odpovědí, že implementace GDPR do školství mohla proběhnout lepším způsobem a do budoucna bude potřeba ještě pracovat s proškolením zaměstnanců, ale i s tím, aby i široká veřejnost měla větší představu a bylo s nimi v tomto ohledu více komunikováno. Informovanost v této oblasti není zcela dostatečná. Nejen osoba, která zastává funkci pověřence, ale i pedagogové by se v tomto ohledu měli více vzdělávat. Pokud školení nezajistí sama škola, doporučila bych, aby se pedagogové v této problematice vzdělávali sami. S dodržováním legislativy souvisí i souhlas se zpracováním osobních údajů, který ředitelé využívají v hojné míře, a to právě proto, aby nedocházelo k porušování dané legislativy. Zaujalo mě, že čtyři z pěti škol využívají písemnou podobu těchto souhlasů a pouze jedna škola využívá formu elektronickou. Doporučila bych zvážit přechod na formu elektronickou, a to především k usnadnění práce a snížení administrativy, kterou pedagogové musí vykonávat.

Cílem práce bylo analyzovat negativa a pozitiva implementace GDPR do školství. Je vidět, že negativa stále převažují nad pozitivy. Byly zvoleny výzkumné otázky: Jaká pozitiva a

negativa v implementaci GDPR do oblasti školství vidí ředitelé základních škol? Jakým způsobem řeší ředitelé škol souhlas se zpracováním a zveřejňováním osobních údajů? Jaké konkrétní problémy vidí ředitelé škol v problematice GDPR? Mezi negativa, která respondenti uváděli, patří přehlcování administrativou, obava ze sankcí, které plynou z porušení platné legislativy, ale také se někdy objeví zákonní zástupci, kteří odmítnout podepsat souhlas se zpracováním osobních údajů, ale to je spíše výjimečná situace. Ačkoliv ředitelé neuvedli jako negativum nízké proškolení v oblasti implementace, i to patří mezi negativa, která jsem mezi odpověďmi objevila. Přehlcování administrativou patří bohužel v posledních letech mezi největší problémy školství. Rostoucí objem administrativy je zátěží nejen pro vedení školy, ale i pro učitele a nepedagogické pracovníky škol. Již od zavedení rámcových vzdělávacích plánů si školy musí tvořit školní vzdělávací plány, škola musí evidovat velké množství dokumentace. Některé školy bohužel nemají dobře nastavený systém, jak všechno dobře zvládat. Ačkoliv tak měla možná implementace GDPR do školství ulehčit administrativní stránce procesu ve škole, je zcela zřejmé, že pro některé školy to znamená pravý opak. Pokud má škola několik typů souhlasů od rodičů, a zdá se, že na většině základních škol to právě takto funguje, ve velké míře to znamená mnohem více administrativní práce nejen pro vedení školy, ale i pro učitele. Je pouze na škodu, že administrativní zátěž by mohla být jedním z důvodů odvádění pozornosti od zvyšování kvality výuky. V tomto ohledu bych ředitelům škol doporučila zamyslet se nad tím, jak správně řešit komplikace s GDPR a jak pedagogům usnadnit administrativu, Obava ze sankcí se zdála být negativem spíše na začátku zavádění GDPR do škol, od té doby školy ve velké míře již dodržují legislativu a obava z velkých sankcí tak naštěstí klesla. Mezi negativy se objevilo i to, že rodiče někdy nedají souhlas ke zpracování osobních údajů, z čehož plynou další komplikace pro pedagogy. Naštěstí se s tímto problémem setkávají školy jen velmi zřídka. Naopak jako jediné pozitivum uvedli ředitelé škol, že jsou žáci lépe chráněni, a to z hlediska toho, že si myslí, že je teď větší ochrana před únikem osobních údajů třetím osobám. Jedná se tedy o pozitivum pro žáky jako takové, ale nevychází z toho pozitivum pro školy obecně. Dá se tedy říci, že ředitelé, ačkoliv k implementaci GDPR do školství došlo již několik let zpět, stále shledávají více negativ než pozitiv, což by mělo vést k určitému zamyšlení, jak do budoucna zkusit tuto problematiku řešit lépe – především, jak zmírnit a snížit administrativu, která ve velké míře zahlcuje vedení školy i učitele, jak co

nejlépe proškolit zaměstnance školy, jak více seznámit širokou veřejnost s povědomím o GDPR. Ochrana pro žáky a zabezpečení proti úniku osobních údajů je bezesporu velkým přínosem a něčím, co je potřeba zachovat i do budoucna, ale mělo by se přemýšlet i nad tím, jak usnadnit a zpříjemnit práci i školám samotným.

Cíl práce byl splněn, bylo analyzováno, jaká negativa a pozitiva vnímají ředitelé vybraných základních škol, a bylo odpovězeno na výzkumné otázky. Tento výzkum považuji za důležitý, a to proto, že problematika GDPR je aktuálním tématem, se kterým se školy setkávají na denní bázi a je vhodné, aby se řešilo, jak na tuto problematiku nahlíží ti, kteří se s ní setkávají neustále a v přímém kontaktu. Určitě je ještě řada věcí, které se budou muset v budoucnu s ohledem na názory, které převládají, nějakým způsobem vylepšit.

Práce je zaměřena na pozitivní i negativní dopady GDPR v oblasti školství, jsem si vědoma, že v této práci nemohu obsáhnout celou tuto problematiku, ale mohla by znamenat začátek pro další šetření a výzkumy v této oblasti a pro případné změny v legislativě.

Bakalářská práce nabídla i několik konkrétních doporučení, která mohou využít nejen ředitelé škol pro větší zefektivnění implementace GDPR do škol, ale i další zaměstnanci školských zařízení. Informace, které vzešly z této bakalářské práce mohou být použity i pro další výzkumy a pro další práci s implementací GDPR do školství.

Pokud bych se měla zpětně zamyslet nad svým výzkumem, zvolila bych jiné metody výzkumu. Zpětně lze uvažovat nad tím, zda by nebylo vhodnější připravit rozhovor, který by měl více otázek, a především větší prostor pro odpovědi respondentů.

Seznam použitých informačních zdrojů

BARTÍK, V. a JANEČKOVÁ, E., 2013. *Zpracování osobních údajů školami. Řízení školy* (Wolters Kluwer). Praha: Wolters Kluwer Česká republika. ISBN 978-80-7478-359-3.

FRÝBOVÁ, A. *První zkušenosti s GDPR ve školství, 2019. Řízení školy* (Wolters Kluwer). Praha: Wolters Kluwer. ISBN 978-80-7598-600-9.

GAVORA, P. *Úvod do pedagogického výzkumu, 2002. Brno: Paido. ISBN 80-85931-79-6.*

HENDL, J. *Kvalitativní výzkum: základní teorie, metody a aplikace, 2008. Praha: Portál. ISBN 978-80-7367-485-4.*

JANEČKOVÁ, E. *GDPR: řešení problémů v praxi škol, 2020. Právo pro praxi. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-2579-1.*

NAVRÁTIL, J. *GDPR pro praxi, 2018. Plzeň: Vydavatelství a nakladatelství Aleš Čeněk. ISBN 978-80-7380-689-7.*

NEZMAR, L. *GDPR: praktický průvodce implementací. Právo pro praxi, 2017. Praha: Grada Publishing. ISBN 978-80-271-0668-4.*

STAŇKOVÁ, L. *GDPR snadno a přehledně, 2018. Praha: Mladá fronta. ISBN 978-80-204-5108-8.*

ÚZ 1319. *Zpracování osobních údajů, GDPR, 2019. Sagit. ISBN 978-80-7488-353-8.*

ŽŮREK, J. *Praktický průvodce GDPR, 2017. Olomouc: ANAG. ISBN 978-80-7554-097-3.*

Odborný časopis

POMAIZLOVÁ, K., FÜRSTOVÁ, M. *GDPR – Revoluce, nebo rozvedení stávajícího?* [online]. © 2017 Dostupné z: <http://www.bulletin-advokacie.cz/gdpr-revoluce-nebo-rozvedeni-stavajiciho?browser=full>

Seznam použitých internetových zdrojů

BOZP.cz - Jak udělat školení GDPR o zpracování osobních údajů pro vaše zaměstnance [online]. © 2019. Dostupné z: <https://www.skolenibozp.cz/aktuality/jak-udelat-skoleni-gdpr/>

Co je GDPR [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/gdpr/clanek/co-je-gdpr.aspx>

Co nového GDPR přináší [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/gdpr/clanek/co-noveho-gdpr-prinasi.aspx>

GDPR Týká se i vás – Příručka k novým pravidlům ochrany osobních údajů od Hospodářské komory ČR [online]. © 2018. Dostupné z: https://www.khkpce.cz/uploads/files/166_GDPR_p%C5%99%C3%ADru%C4%8Dka_aktualizace_fin%C3%A1l.pdf

Jak regulovat cookies v nařízení e-Privacy [online]. © 2023 Dostupné z: <https://journals.muni.cz/revue/article/view/33506>

Orientace v GDPR [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/gdpr/clanek/orientace-v-gdpr.aspx>

Pověřenec pro ochranu osobních údajů [online]. Dostupné z: <https://www.mvcr.cz/gdpr/clanek/poverenec-pro-ochranu-osobnich-udaju-poverenec-pro-ochranu-osobnich-udaju.aspx> *Příručka pro přípravu malých a středních firem na GDPR* [online]. © 2018. Dostupné z: file:///D:/Sta%C5%BEen%C3%A9/Prirucka_pro_pripavu_malych_a_strednich_firem_na_GDPR.pdf

Sbírka zákonů – Zákon o ochraně osobních údajů a o změně některých zákonů [online]. © 2019. Dostupné z: <https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2000-101>

Úvod do problematiky GDPR [online]. © 2018. Dostupné z: <https://www.businessinfo.cz/navody/uvod-do-gdpr-eshopy-ppbi/2/#zasada-korektnosti-a-transparentnosti>

Výroční zpráva 2018, 2019 [online]. © 2019 Dostupné z:

[https://www.helpgdpr.cz/rstsp/clanky.nsf/att/a84E760C867337036C12583B00025F198/\\$file/VZ%20%C3%A0O%C3%A0%202018.pdf](https://www.helpgdpr.cz/rstsp/clanky.nsf/att/a84E760C867337036C12583B00025F198/$file/VZ%20%C3%A0O%C3%A0%202018.pdf)

Základy IT gramotnosti [online]. Dostupné z:

<https://is.muni.cz/do/1492/el/sitmu/law/html/ch02s10.html>

Zásady zpracování osobních údajů [online]. Dostupné z:

<https://www.mvcr.cz/gdpr/clanek/zasady-zpracovani-osobnich-udaju.aspx>